

Nové „téma dne“ (i zítřka)

– budoucnost advokátních služeb

JUDr. ANTONÍN MOKRÝ,
JUDr. EVA INDRUCHOVÁ

Budoucnost advokátních služeb je téma, které stále více nabývá na významu, a to především v souvislosti se zrychlujícím se rozvojem moderních informačních technologií a možností nově zaváděných on-line aplikací. Již se nejedná jenom o teoretické, akademické debaty *pro futuro*, ale často o diskusi nad již zavedenými nebo vznikajícími trendy a novými přístupy.

Také v České republice lze v poslední době zaznamenat, že se začínají podstatně měnit podoba a způsoby výkonu advokacie. Advokáti se stále častěji sdružují, specializují a rozšiřují nabídky svých služeb. S příchodem většího množství zahraniční klientely do ČR, a to i ze zemí mnohdy kulturně značně odlišných a z hlediska fungování právního systému méně známých, se zvyšují i nároky na jazykovou vybavenost advokátů a jejich vzdělávání v oblasti mezinárodního, evropského práva nebo dokonce i cizího práva. S novými trendy přicházejí nové výzvy. Objevují se také první vlaštovky „objevitelů přechodu advokacie na internet“ nebo přesunu, jak s oblibou říkají, z režimu služeb „off-line“ na „on-line“. Ti tvrdí, že v advokacii, zejména té pro individuální klientelu a malé podniky, prakticky neexistuje trh, a protože i advokacie je podnikání, na internetu existuje velký nevyužitý obchodní potenciál obřátů v řádu stovek milionů korun ročně.¹

Jak těmto výzvám čelit, jak se nejlépe adaptovat a co další nového a nepoznaného očekávat? To jsou jen zlomky dotazů, které si advokáti po celém světě, a nejen oni, kladou.

Jisté je, že změny ve způsobu poskytování právní pomoci zasáhnou všechny sféry advokátní profese, od malých privátních praxí až po velké advokátní kanceláře a nadnárodní právnické firmy. Od těch, kteří poskytují právní služby pro individuální klienty a drobné či střední podniky, až po ty, co poskytují služby velké korporátní klientele. Od těch, co realizují převážně poradenskou a transakční službu, až po ty, co působí v oblasti řešení sporné agendy.

Fenoménem, který zasáhne, a v některých západních zemích již zasáhl, privátní advokátní praxe a menší kanceláře (např. USA, Francie apod.), jsou tzv. on-line platformy.

NĚKTERÉ ON-LINE PLATFORMY

Podle jedné z amerických studií² procento lidí, kteří dospějí k rozhodnutí, že si mají najít pomoc odborníka na právo, je extrémně nízké (cca 3 %). Lidé velmi často nerozumějí povaze problémů, které před nimi stojí, často nejsou schopni identifikovat, že jejich problém je problémem právním, a pokud ano, nejsou schopni vyhodnotit a rozumět tomu, jaká je pro ně hodnota právní služby, tedy proč by měli danou věc vůbec řešit s právníkem. Další překážkou je nalezení vhodného advokáta. A pokud se dostanou až do této fáze a naleznou ho, dohodnout se s ním na právním zastoupení. Stává se pak, že mnozí lidé prostě řeší problém spíše svépomocí, tedy bez odborné asistence. Mnohdy jen předstírají nebo si namlouvají, že problém nějak řeší. Přitom řada z nich hledá návod k pochopení svých problémů na internetu, a jde tedy jen o to, nabídnout jim jednoduchý, přehledný a snadno srozumitelný nástroj k propojení na co nejméně komplikovanou, časově nenáročnou a finančně dostupnou pomoc.

Podle jiných studií³ je odhadováno, že procento neúčtovatelných hodin (*non-billable hours*) dosahuje u privátních advokátních praxí a malých kanceláří až 39 %. Neúčtovatelné hodiny jsou věnovány neprávním úkolům, např. činností sou-

visejícím s chodem kanceláře, tedy s administrativou. Provozní náklady jsou u malých kanceláří z tohoto důvodu, ale i z dalších důvodů, např. absence týmové práce, mnohdy nízkého stupně znalostí a dovedností a nedostatku standardizovaných postupů, mnohem vyšší než u velkých advokátních kanceláří. Dominantní model individuální praxe, včetně řady omezujících vnějších faktorů, nedává individuálnímu advokátovi mnoho příležitostí k zavedení inovací, a tím ani ke zvýšení produktivity práce. To ho následně nutí držet ceny služeb na takových úrovních, které si většina jeho potenciálních klientů nemůže dovolit zaplatit.

Jiná studie zase ukázala,⁴ že k tomu, aby byla naplněna aktuální potřeba každého amerického občana v přístupu ke spravedlnosti, by při vcelku běžné sazbě odměny 200 USD za hodinu bylo zapotřebí ve federálním rozpočtu 48 miliard USD. **Studie v tomto směru dovozuje, že je mnohem efektivnějším řešením investovat do vytvoření on-line platform poskytlujících poradenství a jinou pomoc široké veřejnosti než takto vysokou částku převést masivním transferem v rámci hrazené právní pomoci („legal aid“) advokátům.**

Rocket-Lawyer

Pod názvem Rocket-Lawyer se skrývá pravděpodobně světově nejznámější platforma založená v r. 2008 v Kalifornii Charleym Moorem (dříve Yahoo!). Poskytuje právní služby on-line, a to soukromníkům a malým či středně velkým podnikům. Služby zahrnují i inkorporace, nemovitostní dokumenty, tzv. diagnózy právního zdraví, revize právních dokumentů atd. Rocket-Lawyer nabízí seznam advokátů, které zákazník může kontaktovat přes danou platformu formou telefonického spojení za účelem právní konzultace (tzv. *On Call Service*). Při ročním dosaženém financování ve výši 43 milionů USD v r. 2011 platforma vykazovala již v r. 2012 čistý zisk okolo 20 milionů USD.

Ještě dříve v r. 2009 do firmy přišel ja-

1 <http://e-svet.e15.cz/internet/advokati-se-presouvaji-na-internet-jejich-komora-varuje-pred-riziky-1238452>.

2 Study conducted by Professor of Sociology Rebecca L. Sandefur (University of Illinois): „Why They're Not Calling Us“.

3 February 2012 NALP survey on billable hours in Lithuania.

4 Study conducted by Professor Gillian Hadfield.

ko CEO Dan Nye z LinkedIn a v témže roce zavedl službu automatizovaného vytváření „volných dokumentů“ pro klienty za velmi nízké sazby. Zavedli též tzv. měsíční zápisné opravňující k čerpání více služeb za určitou paušální částku, což již v témže roce zvedlo počet individuálních účtů z tisícovek měsíčně postupně na 100 000 a více. V r. 2010 získal Rocket-Lawyer majetkovou investici od Growth Capital a ještě v témže roce expandoval s operacemi až na číslo 700 000 návštěvníků měsíčně. V roce 2011 navíc Rocket-Lawyer obdržel finanční injekci i od Google Ventures. Pro právní svět vstoupil Rocket-Lawyer nejvíce do povědomí svým sporem s Americkou advokátní komorou (ABA), který však v r. 2014 skončil, byť asi nelze očekávat, že jednou provždy, vzájemnou dohodou, tedy příměřím.

Někteří zlí jazykové tvrdí, že se jednalo o vítězství Rocket-Lawyer – každopádně byla uzavřena dohoda o „týmové spolupráci“ – na jedné straně jedna z nejpočetnějších světových národních organizací zastupující přes 400 000 právních profesionálů, na druhé straně relativně adolescentní „operátor“ disponující inovativním spojením s relativně početnou skupinou samostatně vydělečných malých podnikatelů nebo menších firem, které nemohou využívat služby běžných advokátů pro cenovou nedostupnost, nebo z důvodu, že se nacházejí v teritoriích s malou dosažitelností adekvátní právní pomoci. „*Chceme, aby s námi Rocket-Lawyer spolupracoval na tomto pilotním projektu proto, abychom identifikovali cesty, jak naši členové mohou ještě lépe sloužit většímu počtu klientů, a současně docílit toho, aby u těchto služeb zůstal zachován vysoký stupeň etických standardů a odbornosti,*“ deklarovala tehdy ABA ve svém tiskovém prohlášení a Charley Moore (Rocket-Lawyer) stvrzoval nejlepší úmysly prohlášením: „*Jde o pionýrský projekt s cílem demokratizovat přístup k právním službám použitím technologií.*“ Dne 1. 10. 2015 ABA a Rocket-Lawyer začali testovat novou službu, tzv. „ABA Law Connect“, a to ve třech státech (Illinois, Pensylvánie a Kalifornie), založenou na možnosti klást advokátům on-line dotazy skrze cloud platformu Rocket-Lawyer (jednotná cena byla stanovena na 4,95 USD). Spolupráce na tomto pilotním projektu se však neosvědčila a po skončení testovací fáze v lednu tohoto roku ABA rozhodla, že dále již nebude pokračovat.

AVVO

AVVO je další platformou s „právní službou“, založenou v Seattlu/Washington. Poprvé o ní bylo více slyšet již v r. 2007 v souvislosti se soudním řízením ohledně klamavých údajů poskytovaných v rámci tzv. ratingu (spor *Brown vs. AVVO*). Soud tehdy žalobu proti internetové společnosti zamítl s konstatováním, že „*ani povaha poskytnutých informací, ani použitý jazyk nemohou vést k závěru, že by rozumně uvažující osoba mohla spoléhat na to nebo věřit tomu, že ratingy zobrazují skutečnou situaci*“. AVVO se také stalo známým, když loni zavedlo rekordně nízkou cenu za právní poradu po telefonu 39 USD. V rámci tzv. „*law-store*“ nabízí AVVO velkou varietu právních služeb za fixní ceny od 149 do 995 USD od revizi smluv až po „*nezaviněné rozvody*“. Sortiment služeb např. obsahuje: insolvenční a oddlužení, porady v otázkách uvalení vazby, zaměstnání, újmy na zdraví, podnikání, imigrace, nákupu a prodeje nemovitosti, péče o děti nebo řízení pod vlivem alkoholu či omamných látek. Letným pohledem na internetový vyhledávač AVVO naleznete fotografie a stručné profily „*právníků*“ (těžko říci, zda skutečných či jen předstíraných). Celý podnikatelský zážrak pak funguje na jednoduché bázi: právní odměna zaplacená zákazníkem on-line je převedena platformou AVVO právníkovi (nebo právnícké firmě) po odečtení „*marketingového poplatku*“ za zprostředkování klienta, resp. za poskytnutí spojení s klientem.

Legalbase

Další on-line platforma nabízející rovněž široké spektrum „*právních služeb*“ za pevně stanovené ceny (např. založení společnosti). Pro příklad: za registraci ochranné známky v Německu zaplatíte fixní poplatek 199 eur.

Frag-einen-anwalt

Tato platforma umožňuje uživateli položit dotazy k právním otázkám a obdržet odpověď nejpozději do dvou hodin. Vše za stanovenou pevnou sazbu.

Mobile app for immigrants (UberHint)

Tato mobilní aplikace umožňuje získání potřebných informací imigrantům ze třetích zemí do členských zemí EU/EEA a Švýcarské konfederace, kteří plánují zdržovat se na daném území po dobu delší 90 dnů.

e-Just

Tato on-line arbitráž, jak se sama označuje, se stala poměrně velmi populární, např. ve Francii. Propojuje podnikatele a (zejména) menší podniky s rozhodci a nabízí tři typy rozhodčího řízení: zrychlenou proceduru, standardní proceduru a pokročilou. Už samy úvodní stránky této platformy ukazují, jak přitáhnout potenciálního klienta jednoduchostí, srozumitelností a stručností základních informací, když jedním kliknutím jsou zodpovězeny všechny základní otázky, na něž se v souvislosti s arbitráží klienti automaticky zeptají: Jak si mohu být jistý, že rozhodce určený e-Just bude nezávislý? Bude uznána rozhodčí doložka, ve které sjednám jako rozhodce e-Just? Zvyšuje tento druh arbitráže moje naděje na úspěch ve sporu? e-Just o sobě tvrdí, a toto tvrzení asi bude blízko pravdě, že podnikatelské spory vyřeší jednodušší a levnější cestou a že čas a náklady na tuto arbitráž jsou desetkrát kratší a nižší v porovnání se standardní arbitráží. Je také dobré poznamenat, že konečná rozhodčí rozhodnutí vzešlá z této platformy jsou uznávána ve 149 zemích světa (signatářů Newyorské úmluvy z r. 1958).

LegalZoom

Tato platforma byla založena v r. 2001 v texaském Austinu a postupně proniká do dalších světových destinací. Nabízí právní služby především v oblasti tvorby právních dokumentů, svěrenských fondů pro případ smrti, doplňkového životního pojištění a dědictví, ale i dalších právních služeb. V r. 2012 pronikl LegalZoom do Velké Británie, kde uzavřel partnerství s právníkou firmou Quality Solicitors a v r. 2015 uskutečnil první „*ostrovni*“ akvizici – koupil právnícké firmy Beaumont Legal s hlavním sídlem v Yorkshiru. Šlo o firmu s dvousetletou historií na poli právních služeb.

PRO A PROTI ON-LINE PLATFORMĚM

PRO

- platformy zjednodušují a urychlují přístup k poradě, získání určitého právního dokumentu či dokonce vyřešení sporu
- jsou výrazně levnější než tradiční právní služba advokáta
- odpadá u nich řada komunikačních komplikací a překážek
- odpadá řada administrativních překážek (včetně komplikovaného sjednávání a účtování ceny služeb)

PROTI

- jsou více či méně neadresné a neosobní
- vznikají otázky odpovědnosti za vadu poskytnuté služby
- neposkytují záruku nezávislosti skutečných poskytovatelů služby
- neposkytují záruku důvěrnosti
- klient nemá záruku, zda službu poskytuje skutečný profesionál
- je často tvrzeno, že vytvářejí nerovné soutěžní prostředí díky nastaveným dumpingovým cenám, a doposud není zcela jasné, zda podléhají dostatečné daňové kontrole a odvádějí odpovídající daně

A. I. – UMĚLÁ INTELIGENCE

Pokud jde o korporátní sféru, širší zavádění technologií podnítily tři vývojové faktory konce 20. století: větší přístup veřejnosti k informacím o advokátech, zvyšující se nabídka právních služeb a větší přesun advokátů na pozice podnikových právníků v korporacích. Všechny tyto tři momenty zvýšily nabídku, snížily poptávku a přesunuly moc směrem ke klientům. Ekonomický kolaps v r. 2008 ještě zvětšil nerovnováhu mezi nabídkou a poptávkou a ještě upevnil pozici korporátních klientů vůči „jejich advokátům“. Z těchto nově upevněných pozic korporátní klienti žádali stále více, aby advokáti snížili své odměny. Některé z právnických firem odpověděly zvýšeným najímáním smluvních advokátů *ad hoc*, jiné řešily situaci outsourcingem nebo dokonce offshoringem prací souvisejících s právním přezkumem dokumentace. Ve zvýšené míře požadovali klienti, aby právnícké firmy zaváděly nové technologie jako opatření ke snížení cen právních služeb.⁵

Zjednodušeně, s takto naznačeným vývojem přichází od počátku milénia vzešlý postup toho, co bývá označováno za počátek etapy technologií umělé inteligence. Poměrně velmi pokročilé programy tzv. prediktivního kódování a strojové výukové aplikace zhruba od r. 2001 začaly automatizovat třídění dokumentů v rámci jejich přezkumu a cca od r. 2008 se po-

žadavky klientů na tento způsob zpracování dat staly již téměř samozřejmostí. V USA byla právní nepostižitelnost tohoto vývoje dokonce posvěcena rozhodnutím federálního Nejvyššího soudu a dnes tyto technologie využívají velké firmy zcela běžně i v rámci velkých soudních procesů. Nové vysoce sofistikované programy jsou stále více využívány v rámci procesů *due diligence*, což umožňuje zvýšit produktivitu práce lidského faktoru u velkých korporací, včetně právnických firem.

Jay Leib ze společnosti Record Technologies Inc. míní, že umělá inteligence (A. I.) mění myšlení právníků, je to více než právní technologie, je to další velká naděje, která změní profesi advokáta.⁶ Jay Leib se nyní intenzivně zajímá již nikoli o analýzu dat – to bylo v období první dekády tisíciletí – nyní ho přitahují, a první výsledky jsou již na světě, preventivní prostředky, včetně předvídání výsledků soudního sporu. Programy dnes již nevyhledávají při třídění a revizi dokumentů jen podle prostých hesel, ale v důsledku vlastního učení z předcházejících kroků vyhledávají podle koncepcí. „*Například, pokud vyhledáváme spáchání podvodu s cennými papíry, velmi důležitým indikátorem bude sofistikované porovnávání cen v průběhu určitého sledovaného času obchodování. Tyto vzorce napomohou finančním institucím lépe porozumět určitému chování, identifikovat ho a předcházet mu, a také nakonec dokázat celý příběh v přehledné formě předat regulátorům nebo soudům,*“ říká Jay Leib.

A Jay Leib postupuje ještě dál, pracuje na vytvoření automatizovaného systému k vyhledávání dokumentů potřebných pro všechny možné druhy soudních litigací. „*Hlavním diferenciatorem v tomto procesu je naše síla poznat vzorce,*“ říká Leib. „*Budeme problémy objevovat in vitro... blíže tomu, kde vznikají. Zaměříme a odhalíme anomálie, jimž by lidé měli věnovat pozornost. Vezmeme klíčové problémy a skutkové vzorce společně určitým typům sporů a vybudujeme modely, které naleznou a vytrídí dokumenty, na něž je třeba podívat se přednostně. Například, při odcizení obchodního tajemství dokážeme identifikovat chování, které rychle určí časové rozmezí, v němž ke krádeži došlo, jak k ní došlo a kdo toho byl účasten.*“

Daniel Martin Katz, profesor práva na Chicago-Kent College, zase vytvořil

algoritmus k předvídání výsledků případů projednávaných u federálního Nejvyššího soudu USA. Ukázalo se, že dokázal správně předpovědět 70 % ze 7 700 rozhodnutí za období let 1953–2013.

Dan Jansen je vůdčí osobností v oblasti inovativních technologií a v současnosti je první CEO u společnosti NextLaw Labs, jedné z největších v tomto oboru. S právníky a advokáty úzce spolupracuje. Konkrétně s Dentons, avšak formou samostatné divize této firmy, aby měl svobodnou možnost spolupracovat nejen v rámci partnerství, ale i mimo něj, což je pro inovativní technologie klíčové. „*Americké podniky investují v průměru okolo 3,5 % svých příjmů na výzkum a vývoj moderních technologií. Právnícký průmysl věnuje na stejný účel méně než 1 %. To je velmi málo, když to porovnáme například s telekomunikacemi (13 %) nebo biotechnologiemi (ti vynaloží i více než 13 %),*“ říká Dan Jansen. NexLaw Labs se podílejí v poslední době na výzkumu a vývoji tzv. kognitivně-výpočetní platformy (*cognitive computing platform*), a to společně s IBM-Watson, Dentons a Thomson Reuters. Ross Intelligence využívá Watsonův kognitivně-výpočetní systém k usnadnění právního výzkumu. Uživatel pokládá jednoduchou angličtinou otázky právního charakteru a Ross vyhledává právní předpisy, judikaturu a sekundární zdroje informací (literaturu).

Dan Jensen vysvětluje: „*Ross Intelligence tady není proto, aby nahradila právníky, ale aby (jim) umožnila dělat víc, než byli schopni dříve. Pracujeme na tom, aby právníci uměli naučit počítač myslet tak, jak myslí oni sami. To je velký skok pro lidstvo. A s právní technologií přijdou nová pracovní místa, zkrátka šťastná budoucnost práva.*“

KONFLIKT S TRADIČNÍM POJETÍM ADVOKACIE?

Jelikož v oblasti korporátní sféry se právní technologie stále více začínají vyvíjet a následně využívat pod „supervizí“ či za účasti právníků (advokátů), nejsou tyto aktivity tak často, tedy lépe řečeno téměř vůbec, napadány žalobami či trestními oznámeními z nepovoleného výkonu právní praxe (UPL)⁷ tak, jak tomu je v segmentu poskytování právní pomoci pro privátní klientelu či drobné podnikatele, tedy nejčastěji proti on-line platformám (např. proti LegalZoom). Právní

5 Dana Remus, Professor of Law the University of North Carolina.

6 ABA Journal 2015 – Julie Sobowale: „How Artificial Intelligence is Transforming the Legal Profession“.

7 Zkratka pro Unauthorized practice of law (nepovolený výkon právní praxe).

regulace v této oblasti existuje, je na různé úrovni v různých zemích a právních jurisdikcích, ne vždy je však tato regulace snadno vymahatelná cestou práva, ať už před soudy či správními orgány, nebo v rovině trestněprávní. Mnohdy závisí nejen na přesné definici obsahu právní služby, ale i jejího rozsahu. Záleží též na tzv. vyhrazených aktivitách, které podle práva příslušné země nepřislouží provozovat někomu jinému než licencovanému advokátovi. Často půjde též o výklad toho, co budeme rozumět pod pojmem poskytnutí právní informace oproti poskytnutí právní rady. Nelze ovšem nic namítat proti tomu, že UPL je zde proto, aby chránila spotřebitele (klienty) před poskytováním právních služeb jednotlivci, kteří nedisponují příslušným odborným vzděláním a výcvikem, tedy náležitou kvalifikací, a nepodléhají ani striktním etickým pravidlům jednání (jako advokáti a jiné regulované právnické profese).

Před všemi aktéry zúčastněnými na tomto pravděpodobně zákonitěm, leč kontroverzním vývoji, tedy před státními orgány, profesními organizacemi, samotnými poskytovateli služby a samozřejmě těmi, kdo jsou příjemci právních služeb (klienty), bude stát úkol nalézt přijatelnou hranici, přijatelné záruky ochrany spotřebitele, a současně zachovat spravedlivé soutěžní prostředí, kde jedni nebudou zvýhodněni oproti druhým.

V poskytování služeb privátním klientům nebude též možné pomíjet lidský faktor právní služby se všemi jeho základními atributy, jako je nezávislost, ochrana poskytnutých informací, vyvážení se konfliktu zájmů apod.

Samostatnou kapitolou pak zůstane otázka samotné účasti advokátů v aktivitách on-line platform, a v důsledku toho vytvoření závislosti na poskytovateli – neadvokátním subjektu, s tím, že advokátní etické kodexy mnoha členských zemí EU zakazují zprostředkování právní pomoci advokátovi třetí osobou za úplaty. Některé země EU (např. Francie) také v současné době připravují tzv. bezpečný web pro komunikaci mezi advokáty a klienty, protože volné prostředí internetu neposkytuje dostatečné záruky bezpečnosti předávání informací mezi nimi.

I tyto změny mohou vést v budoucnu k tomu, že on-line platformy se stanou doménou informací, poradenství a po-

skytování dalších služeb bez účasti neadvokátních subjektů, tedy výlučně v režii advokátů samotných. Jde tedy zejména o další plán rozvoje, o ten se však musejí zasadit především advokáti samotní za účinné pomoci svých profesních komor tam, kde je to přípustné, a efektivně takovou pomoc advokátům poskytnout.

ADVOKACIE A VÝZVY DIGITÁLNÍHO SVĚTA (možný předběžný scénář dalšího postupu)

Rada evropských advokátních komor (CCBE), zatím jen na úrovni výsledků práce některých svých specializovaných výborů, hodlá analyzovat plošně celou výše naznačenou problematiku a v dohledné době připravit určitý ucelený scénář ve formě doporučení pro své členy, jak se v dané problematice orientovat a kam zaměřit další úsilí tvář v tvář výzvám, které digitální prostor kolem nás přináší.

- V první fázi, ta již nyní probíhá, **bude na nás advokátech, abychom se skutečně naučili ovládat moderní technologie**, které jsou k dispozici, a plně je využívali tak, aby podstatně usnadnily naši práci. Tyto technologie musíme průběžně inovovat.

- Druhá fáze, ta stojí již blízko před námi, bude asi dost deprimující, neboť ta bude spočívat v **nahrazení některých lidských operátorů stroji** (počítači). Zde je třeba pochopit, že všichni zúčastnění kolem nás, jiní advokáti, podnikatelé, klienti (spotřebitelé) budou navázáni stále více na automatizované technologie a budou využívat všechny jejich výhody k vytváření dokumentů, k získávání jednoduchých právních informací, když tyto se stávají již nyní stále lépe dostupnými. Současně bude pokračovat tlak na změny dosavadních regulovaných modelů směrem k deregulaci (UPL, pravidla investování, teritoriální překážky apod.).

- Ve třetí fázi je technologický pokrok již tak pokročilý, že dospěl ke zcela novému modelu (viz např. programy IBM Watson schopné rychle poskytovat právní názor na dílčí problém). Právní aplikace na smartphonech jsou již zcela běžné a důležitou roli sehrávají systémy ODR.¹⁰ Převládají on-line kontakty formou videokonferencí a rozvíjí se systém on-line soudnictví. I v této fázi bude zcela nezbytné, aby advokáti věděli, jak nejlépe získat klienty v tomto téměř zcela digitalizovaném prostředí a co jim nabídnout zvláštního oproti jiným sou-

těžitelům. Dokonalé ovládnutí informačních technologií advokáty musí být naprostou samozřejmostí.

Advokáti (blízké) budoucnosti budou muset být především schopni výtečně rozumět trhu, aby včas identifikovali prázdná místa, která je třeba zaplnit, a jejich pracovní plán a metody musejí být založeny na využití technologií tak, aby byli schopni poskytovat služby kompetitivním, úsporným a profitabilním způsobem. Znalost marketingových metod bude pro advokáty nezbytností.

TÉMA BUDOUCNOSTI ADVOKÁTNÍCH SLUŽEB – AKTUÁLNÍ DĚNÍ

Tématem budoucnosti advokátních služeb se zabývají i mnohé **odborné práce** – s velkým zájmem se např. setkala studie „Trh právních služeb 2030“ z r. 2013, věnovaná analýze a prognóze vývoje trhu právních služeb v Německu, kterou si nechalo vypracovat německé sdružení advokátů Deutscher Anwaltverein (DAV) (bliže E. Indruchová: Trh právních služeb v Německu v roce 2030, Bulletin advokacie č. 1-2/2014). Velmi zajímavá je i studie z loňského roku s názvem „Horizonty 2025“⁹ belgické advokátní komory Ordre des Barreaux Francophone et Germanophone (AVOCATS.BE) a advokátní komory Ordre van Vlaamse Balies (OVV). Obdobně lze poukázat i na nejnovější pojednání z ledna 2016 „Budoucnost právních služeb“¹⁰ vypracované Law Society of England and Wales.

Budoucnosti advokátních služeb jsou věnovány i četné **mezinárodní konference**. V loňském roce proběhl již 15. ročník konference evropské advokátní profese v Berlíně, kde se pravidelně setkávají hlavní představitelé evropských advokátních komor a kde nosným tématem byla tentokrát otázka, jak bude vypadat „Advokát v roce 2025“. I Praha již měla příležitost hostit konferenci zaměřenou na toto téma, a to 11. května tohoto roku – jednalo se o mezinárodní konferenci „Innovative Legal Services Forum 2016“, kterou uspořádal mediální dům Economia, a. s., mj. i pod záštitou České advokátní

8 ODR – online dispute resolution (řešení sporů v režimu on-line).

9 <http://agissons.avocats.be/wp-content/uploads/2015/03/22.05.2015-rapport-final-horizon-2025-FR.pdf>.

10 <http://www.lawsociety.org.uk/support-services/research-trends/future-of-legal-services/>.

komory. Také Rada evropských advokátních komor (CCBE) je v tomto směru aktivní a pro rok 2016 plánuje uspořádat velkou celodenní konferenci na téma budoucnost advokacie. Konference pod názvem „Inovace a budoucnost advokátní profese“ proběhne v Paříži dne 21. 10. 2016. Na programu budou čtyři hlavní témata: budoucnost soudnictví, budoucnost advokátních služeb, budoucnost advokátních kanceláří a budoucnost advokátních komor. Oficiální webová stránka konference už byla spuštěna, a účastníci se tak mohou již registrovat.¹¹

V Bruselu vzniká ve spolupráci se CCBE i „Nové fórum činitelů justice EU“, na kterém se mohou setkat významní činitelé a tvůrci politik, aby prodiskutovali klíčová témata a nové výzvy, podělili se o osvědčené postupy a podpořili a informovali politické představitele. První setkání fóra proběhlo 16. 2. 2016 v Bruselu pod názvem „Budoucnost justice v Evropské unii: výzvy a příležitosti“ a zúčastnili se ho i vysoce postavení političtí činitelé, včetně evropské komisařky pro spravedlnost Věry Jourové, poslance Evropského parlamentu a předsedy jeho výboru pro právní záležitosti Pavla Svobody či prezidenta CCBE Michela Benichoua (viz foto). Česká advokátní komora se na jednání také aktivně podílela, a to prostřednictvím kanceláře ČAK v Bruselu. Jedním z hlavních tematických bloků tohoto fóra byl dopad moderní technologie na budoucnost justice v EU, a to taktéž včetně problematiky tzv. on-line platformem.

Ve světle mnoha problémů, kterým advokacie v současné době čelí, také Rada evropských advokátních komor (CCBE) zřídila i nový „Výbor pro budoucnost advokátních služeb a advokátní profese“ [tento počin není ojedinělý, např. Americká advokátní komora (ABA) také zřídila Komisi pro budoucnost advokátních služeb].

Výbor CCBE identifikoval jako hlavní akcelerátory změn v advokacii mj. globalizaci (zahrnující jednotný trh EU, kdy jak advokátní kanceláře, tak neadvokátní společnosti nabízejí přeshraniční advokátní služby, outsourcing, offshoring), dále moderní technologie (např. advokátní služby on-line, porovnávací internetové stránky, sofistikované právní programy apod.), vládní politiky (a to na národní

Setkání „Nového fóra činitelů justice EU“ 16. 2. 2016 v Bruselu. Zleva: Arno Metzler, místopředseda Evropského hospodářského a sociálního fondu, Věra Jourová, komisařka pro spravedlnost, spotřebitele a rovnost žen a mužů, Fiona Murray, novinářka Passerelle Public Affairs, Michel Benichou, prezident CCBE, a Pavel Svoboda, europoslanec a předseda Výboru pro právní záležitosti (JURI).

i evropské úrovni, týkající se např. vlastnictví advokátních kanceláří, škrtů ve veřejném financování, daní, přístupu ke spravedlnosti, možnosti volby pro spotřebitele, kvalifikace odborníků atd.), nárůst neregulovaného sektoru (právní asistenti, automatizovaná řešení, on-line poskytovatelé služeb), latentní trh pro advokátní služby, jehož subjekty neměly žádný přístup k právním službám až do doby, kdy jim ho poskytly některé z výše zmíněných změn, a konečně politické krize (jako vzestup terorismu, válečné konflikty, uprchlická krize) či ekonomické a finanční kolapsy.

Mezi hlavní důsledky uvedených změn pak Výbor CCBE zařadil mj. zpochybnění významu a potřeby regulace v sektoru advokátních služeb, vedoucí např. k zúžení budoucího trhu služeb poskytovaných regulovanými advokáty, či vlastnictví hlavních poskytovatelů advokátních služeb neadvokáty. Dále zpochybnění životaschopnosti kamenných advokátních kanceláří a nutnost přizpůsobit tradiční vzdělávání advokátů problémům budoucí advokátní profese, např. užíváním počítačových programů za účelem konkurenceschopnosti s neregulovaným sektorem, použití vhodného outsourcingu, sociálních médií atd.

Za této situace je pak dle závěrů Výboru úlohou CCBE a národních komor při řešení těchto problémů především sledování vývoje, shromažďování informací, informování delegátů CCBE a širší advokátní profese. Dále strategické postoje vedoucí k lobbování u evropských institucí a vlád členských států, intervence v soudních případech dle potřeby a dialog s justicí na úrovni EU a na národní úrovni, s mezinárodními advokátními organizacemi a hlavními světovými komorami a dalšími příslušnými zúčastněnými stranami, a konečně průzkum budoucích trendů v technologii, neboť ty ovlivňují i advokátní služby.

Aktivně k těmto výzvám přistupuje i Česká advokátní komora, která prostřednictvím odboru mezinárodních vztahů ČAK důkladně monitoruje aktuální trendy v zahraničí a reaguje na ně s ohledem na potřeby advokátů, potažmo jejich klientů. S nárůstem zahraničních klientů je pro české advokáty nezbytné porozumět různým aspektům mezinárodního práva a znát světové jazyky. S ohledem na členství ČR v EU a vliv evropského práva na vnitrostátní právní řád potřebují čeští advokáti také znát evropské právo a dobře se v něm orientovat. ČAK se také hodlá ve výhledu nejbližších let věnovat otázce nového přístupu k tzv. specializaci advokátů. To bude předpokládat určitou formu celoadvokátní debaty, ať už na úrovni celorepublikového sněmu, nebo jinými formami. ČAK si totiž uvědomuje, že průběžné vzdělávání advokátů a jistá forma zvyšování jejich specializace v různých oborech práva budou možná v krátké budoucnosti rozhodujícím faktorem pro udržení si odpovídající soutěžní pozice advokátů na trhu.

Na každoročním setkání představenstev České a Slovenské advokátní komory letos v květnu bylo dohodnuto, že obě komory budou spolupracovat při získávání a výměně zásadních informací v této oblasti a budou spolupracovat i v případě nutnosti společného postupu ve vztahu k evropským institucím či národním orgánům. Výše uvedená problematika byla poměrně podrobně probírána oběma představenstvy, včetně informování se o krocích proti „pokoutným poskytovatelům“ právních služeb, zejména těch, kteří poskytují zastoupení v soudních řízeních.

- ✦ První spoluautor článku je místopředsedou ČAK a druhým viceprezidentem Rady evropských advokátních komor CCBE, druhá spoluautorka článku je vedoucí mezinárodního odboru ČAK a vedoucí reprezentace ČAK v Bruselu.

¹¹ Webové stránky CCBE konference: <http://ccbeconference.eu/en/>.